

מפי השמועה

עיונים, חידודים, פנינים וידיעות נכבדות בענינים שונים בהלכה ואגדה

פרשת מטות מסעי תשפ"ה • שנה ד' • גליון קנ"ו

לעילוי נשמת א"מ הרב רבי אליעזר ב"ר דוד זצ"ל נלב"ע ליל ש"ק בשלח י"ז שבט תשפ"א

קיבל שבת מוקדם

שמעתי מהג"ר משה פולק שליט"א דומ"ץ סאטמר בירושלים להסתפק מה הדין בשבת זו דפר' מט"מ שהיא גם ר"ח אב, במי שקיבל שבת מוקדם האם אמרי' דכבר בזמן התוספת שבת חלים עליו דיני תשעת הימים, או שרק בשבת עצמה זה מתחיל ולא בתוספת. ואמנם באמת כיון שזה גם שבת א"כ לא נאסר בכלום מצד תשעת הימים, מ"מ עדיין אפשר למצוא כמה דברים שאסורים גם בשבת שבתוך תשעת הימים, ובהם יהיה נפק"מ, עכ"ד.

ונביא כמה נפק"מ בזה: א. לפמ"ש המג"א (תקנא ו') שהגם שמותר ללבוש בשבת חזון בגדי שבת, אבל בגדים חדשים אסור ללבוש, והביאו המ"ב, ועי' אג"מ (או"ח ח"ג סי' פ'). והנה שמעתי ממורה הוראה חשוב דאם רוצה ללבוש לשבת זו בגד חדש עליו להתחיל ללבושו בערך כשעתיים לפני שבת באופן שעד שבת כבר ירד קצת מחידושו, ובה יל"ע איך יהיה אם יקבל שבת מוקדם כשעתיים לפני השקיעה (ומצוי הדבר בחו"ל שהשקיעה מתאחרת מאוד), האם מותר ללבוש בגד חדש בזמן התוספת, דאם נאמר שביחד עם השבת התחיל תשעת הימים, א"כ אסור לו כבר ללבוש בגד חדש דהרי גם בשבת זה אסור, ויל"ע.

עוד נפק"מ בזה, דיש נידון אם אחד קיבל שבת חזון מוקדם האם מותר לו לאכול בזמן התוספת הזו בשר ויין, דיש הסוברים שאסור, דרך בשבת עצמה התירו. ובשו"ת משיב נבונים (ח"ד או"ח סי' כג) כתב לחלק בין אם נמצא בתוך ציבור שכולם קיבלו שבת דאז מותר בבשר ויין, אבל אם רק אדם יחיד קיבל שבת אסור. ולפ"ז בשבת זו דר"ח יל"ע ביחיד שקיבל שבת מוקדם אם חל תשעת הימים ואסור בבשר עד שהשקיעה או שעדיין לא חל תשעת הימים ולא נאסר.

ש"ר במשנ"ב (תקנא נו) שכתב בשם המג"א שאם הקהל התפללו בר"ח אב (בשנה רגילה) מעריב מוקדם חל עליו כבר דיני תשעת הימים, ולכאורה ה"ה בשבת ר"ח כשהיחיד קיבל שבת מוקדם, ויל"ע.

נדרים באו"ח

שאלה: היכן מצינו בשו"ע אורח חיים הלכה בהל' נדרים שאינה שייכת כלל לעניני או"ח.

תשובה: כתב השו"ע בהל' נדרי תענית (סי' תקסח י') וז"ל: "הנודר לילך על קברי צדיקים שבמקום פלוני ונתעכב ימים רבים ואח"כ ארע שהשכירוהו ללכת שם, די בהליכה זו, עכ"ל. וראיתי שמבארים שבאמת הלכה זו אין בה שום שייכות לעניני או"ח, והובאה כאן כי המקור להלכה זו הוא בשו"ת מהר"ל (סי' קיח) ושם נשאל באותו סימן שאלה נוספת לגבי הנודר לצום וכו' שזה המקור לסעיף שאחריו – סעיף י"א בשו"ע שם, ולכן הביא השו"ע את שני ההלכות גם יחד למרות שסעיף י' לא שייך כלל לאו"ח. [יצוין, כי הלכה זו הובאה ברמ"א בהל' נדרים ביו"ד ס"ס ריז].

שאלות לחדודי

- א. איזה דבר נדיר יש בשנה זו בקריאת התורה דשבת הבעל"ט.
- ב. היכן מצינו הלכות משום "והייתם נקיים מה' ומישראל".
- ג. היכ"ת שאם הוא לא נקי הוא נקי, ואם הוא נקי הוא לא נקי.
- ד. היכן מצינו בפרשתנו שם של אחד מנכדי יעקב אבינו.
- ה. היכן מצינו אחד משמות החושן שבפרשתנו הוא שם של בן אדם.

ה' איש מלחמה

שאלה: היכן כתוב הפסוק "האחיכם יצאו למלחמה ואתם תשבו פה"...

תשובה: אין כזה פסוק. יש פסוק דומה לזה בפרשתנו (לב ו') האחיכם יצאו למלחמה ואתם תשבו פה...

[משום מה השתרשה טעות בלב ההמון לקרוא יצאו במקום יבאו, ושבשבתא כיון דעל על. ומענין שבדרך כלל פסוק זה נאמר בעיקר ע"י חוגי הציונות הדתית כשהם באים להטיף מוסר לבני הישיבות שלומדים תורה, והם נוהגים להשתמש בפסוק זה האחיכם יצאו וכו'. ובדרך רמז נראה לומר דלא סתם כיום על צבא השמד אומרים את הביטוי האחיכם "יצאו", כיון שאכן כפי הידוע כל באיה לא ישובון, והצבא הוא גשר חד סטרי "לצאת" כחרדי, ולחזור רח"ל...].

ונציין שבאור החיים הק' מעיר למה כתוב האחיכם "יבואו למלחמה" ולא כתוב האחיכם "ילחמו". ומבאר האוה"ח הק' [כך מתבאר מתוך דבריו ע"ש] דאת המלחמות הרי לא אנחנו עושים אלא הקב"ה נלחם לנו וכמ"כ ה' ילחם לכם ואתם תחרישון ובגמ' בע"ז (ב:) איתא שהקב"ה אומר "מלחמות אני עשיתי", אולם מ"מ עלינו מוטל רק לעשות השתדלות ולבוא למלחמה, ואת השאר עושה הקב"ה.

לפי שהיו שלמים בזכות

ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר ביננו ולא נפקד ממנו איש (לא מט). בגמ' ביבמות (סא.) מובא מחלוקת בהבנת המילים "ולא נפקד ממנו איש" דלרבנן הפירוש שלא נהרג אף אחד, ולר' שמעון בר יוחי הפירוש שלא נפקד איש לדבר עבירה.

ודבר נפלא מצינו ברבינו בחיי שמתוך דבריו משמע שהוא

השבת שני כבשים" (כח ט') וכו' שזה קריאה מפר' פינחס הסמוכה לה. (שמעתי מהרה"ח ר' צבי חנון שליט"א).

[והנה זה דבר יותר נדיר דצריך גם שיהיה שנה שער"פ חל בשבת, וגם שיקראו מטות ומסעי, ויש שנים שער"פ חל בשבת וקוראים בשבת זו רק פר' מסעי כגון בתשס"ה ותשס"ח].

ב. 1. משנה בשקלים (ג' ב'): "אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא במנעל ולא בסנדל ולא בתפילין ולא בקמיע שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני או שמא יעשיר ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר, לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל, ואומר (משלי ג') ומצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם, עכ"ל, [ועי' בירושלמי שם שמביא עוד פסוק, ומסיים הירושלמי: "והמחזור שבכולם – והייתם נקיים"].

2. גמ' בפסחים (יג.) גבאי צדקה לא פורטים לעצמם משום והייתם נקיים, ע"ש.

3. גמ' ביומא (לח.): "מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם [של בית גרמו שהיו בקיאים בעשיית לחם הפנים], שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים זה ניזונין, לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל, ע"ש, וכן מבואר בהמשך הגמ' שם על בית אבטינס, ע"ש.

4. טור (ח"מ סי' יד ד'): ואם יראה לדין שבעל הדין חושדו שנוטה הדין כנגדו צריך להודיעו מאיזה טעם דנו אפילו אם לא ישאל כדי שיהיה נקי מהשם ומישראל".

והנה יש הלכות רבות שהם משום חשדא או משום מראית העין, וכאן הבאנו קצת דברים שכתוב עליהם שהם משום "והייתם נקיים", ויש לתת טעם בכל דבר למה כאן ההגדרה היא כך או כך.

ש"ר בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' סא) אריכות נפלאה בזה, והדברי מלכיאל מאריך לבאר את החילוקים בין "חשד" לבין "מראית עין" ובין "והייתם נקיים", וכותב שיש בזה שש הגדרות, ונעתיק קצת מדבריו: "...ומש"כ הרבנים בפס"ד שלהם משום והייתם נקיים... הנה יש בזה ששה פרטים. אחד כשעושה איזה דבר ישתדל לעשותו באופן שלא יהיה מקום לחשדו שעושה בזה איזה דבר עבירה לתועלתו. והשני כשעושה דבר אשר ע"ז יתן מקום לחשדו למפרע שעשה מקודם דבר עבירה, או שעשה דבר עבירה בגדר הכנה שיוכל לבוא למעשה זה. השלישי שנמנע מלעשות איזה דבר כדי שלא יחשדוהו. הרביעי שיפרסם בעצמו שהחשד שחושדים אותו הוא שקר ויביא הוכחות לברר דבריו כפי האפשר. החמישי במקום שאפשר שע"י שיחשדוהו שעושה דבר איסור יחשבו שיש מקום להקל בזה ויקילו בזה גם אחרים. הששי להרחיק אף את זולתו הקרובים אליו לעשות דבר שאפשר שע"ז יגרמו איזה חשד עליו".

והדברי מלכיאל מבאר כל פרט, ואת 'והייתם נקיים' הוא מגדיר שזה שייך היכא שעושה דבר שע"י מעשיו גורם שיחשדוהו, וכמו בבני גד ובני ראובן שע"י שלקחו נחלתם בעבר הירדן נתנו מקום שיביטו על הנהגתם בעת המלחמה ויחשדו שמתרשלים בדבר, וע"ש עוד.

ג. עי' תשובה 3 לשאלה הקודמת. ונמצא שע"י שהיה להם פת לא נקיה, לכן הם היו "נקיים" מה' ומישראל.

ד. חושים בן דן, וזה נמצא בפסוק (לב יז): וְאַנְחֵנוּ נַחֲלֵךְ חֲשִׁים לְפָנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל... וראה בעל הטורים כאן.

ה. לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא חניאל בן אפד. (לד כג.)

מחבר את שני הפירושים ביחד, דהא בהא תליא, מדוע לא נהרג איש כיון שלא עשו שום עבירה במלחמה, וז"ל רבינו בחיי: "ולא נפקד ממנו איש", זה היה פלא עצום, ומהנסיים הגדולים שאירעו לישראל אירע להם בכאן במלחמת מדין שהיו עם רב כחול אשר על שפת הים, והרגו ישראל מהם, ושבו מהם אלפים ורבבות, והכתוב מעיד שלא חסר מישראל אחד במלחמה, זהו שאמר: "ולא נפקד ממנו איש", והנס הגדול הזה לפי שהיו שלמים בזכות. והוא שדרשו רז"ל: (שבת סד.) "ולא נפקד ממנו איש", לדבר עבירה, אמר להן משה: אם כן קרבן זה למה, אמרו: לכפר עלינו מהרהור הלב "... עכ"ד רבינו בחיי. [ומבואר שכדי שהיוצאים להילחם יחזרו בשלום ולא יפקד מהם איש, צריך שהלוחמים יהיו נקיים מעבירות, ולצערנו כמה רחוק מכך צבא כור ההיתוך של ימינו. והנה יש הסוברים לשלוח לשם בחורים שהיר"ש שלהם חלשה, והרי בחורים אלו מן הסתם יכשלו שם בעבירות, ולפי המבואר ברבינו בחיי הרי שהם נמצאים שם בסכנה עצומה שיפקד מהם איש גם בגוף וגם בנפש רח"ל, והשולחם לשם מכניס אותם לסכנה עצומה גם בגוף חוץ מהסכנה הרוחנית].

וראה מש"כ רבינו בחיי לעיל (כג כד) עה"פ: הן עם כלביא יקום, וז"ל: "רמז שינצח מלכי כנען, ויותר נכון שיהיה רמז אל מלחמת מדין שלא נשמע מלחמה כמותה שלא נפקד איש מישראל, ומתו חמשה מלכים..." עכ"ד. [רמז מענין: "עם כלביא" מתאים לקרוא רק היכן שלא נפקד אפילו איש אחד...].

וראה מש"כ רש"י בשיר השירים (ד' ב') עה"פ שְׁנֵיךָ כְּעֶדֶר הַקְּצִיבוֹת שְׁעָלוּ מִן הַרְחָצָה שְׁכָלְם מִתְאַיִמוֹת וְשִׁכְלָה אֵין בָּהֶם. וכתב רש"י: "וְשִׁכְלָה – שום שכול ומום אין בהם... ונאמר קילוס זה על שנים עשר אלף איש שצבאו על מדין בקצב ומנין שלא נחשד אחד מהם על העריות שנאמר 'ולא נפקד ממנו איש' ואף על הרהור הלב הביאו כפרתו, ואף על הגזל לא נחשדו שהעיד עליהם הכתוב 'ויקחו את כל השלל ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן' וגו' ולא הבריח אחד מהן פרה אחת או חמור אחד", עכ"ל.

תשובות

א. 1. קוראים בתורה על פטירת אהרן הכהן, ופטירת אהרן היתה בדיוק ביום זה שקוראים פרשה זו. דכך כתוב בפסוק בפר' מסעי (לג לח): וַיַּעַל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֶל הַר הָהָר עַל פִּי ה' וַיָּמָת שָׁם בְּשֵׁנֹת הָאֲרָבָעִים לְצֹאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ... [וזה דבר נדיר שקורה רק בשנה שער"פ חל בשבת].

יצוין, כי כידוע היא"צ של אהרן הכהן הוא היא"צ היחיד שכתוב במפורש בתורה. ויתכן דיש בזה רמז, דימים אלו של תשעת הימים יש להתחזק בהם הרבה במידותיו של אהרן כהנא שהיה אוהב שלום ורודף שלום.

[וראו להזכיר כאן בקצרה את אשר הבאנו כמה פעמים את החידוש הנפלא שכתב הכתב סופר (בר"פ אמור) שכמו שידוע שאהרן הכהן כאשר היה רואה שנים יהודים שונאים היה אומר לכל אחד שהשני מתחרט על מה שחטא לו וכו' עד שהיה משלים ביניהם, כך בדיוק להיפך נהג כאשר ראה שני רשעים חברים היה מספר לכל אחד כמה חבירו מדבר עליו רע ושונא אותו, וכך גם אמר לשני עד שהפריד ביניהם, כי הפירוד בין הרשעים הוא השלום האמיתי בין ישראל לאביהם שבשמים, ע"ש בכת"ס דברים נפלאים].

2. בשבת זו קוראים משלוש פרשיות שסמוכות זו לזו, דקוראים בפר' מטות ופר' מסעי ואח"כ למפטיר קוראים "וביום